

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИГУКОВИХ НЕЧЛЕНОВАНИХ РЕЧЕНЬ

Кучер Альона Сергіївна,
*аспірантка кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка
dehalyuk@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9056-7697*

Мета. Комплексно проаналізувати вигуківі нечленовані речення у зв'язку з їхніми семантичними, граматичними, комунікативно-прагматичними характеристиками та модальною спеціалізацією, описати закономірності реалізації нечленованих речень такого типу в системі синтаксично нечленованих конструкцій.

Методи. В основу дослідження покладено такі методи: аналіз та порівняння, що полягають в аналітичному опрацюванні теоретико-методологічної бази й інтерпретуванні різних дослідницьких парадигм у студіюванні вигуків та вигуківих нечленованих речень; описовий, який ґрунтується на з'ясуванні провідних особливостей вигуківих нечленованих речень; функційно-прагматичний метод, який передбачає характеристику вигуківих нечленованих речень із позиції виявлення їхньої комунікативної ролі у формуванні та вираженні думки.

Результати. У статті звернено увагу на актуальність студіювання вигуків як одного з головних морфологічних маркерів нечленованих речень. Сформульовано низку наукових концептів у рамках визначення граматичної природи вигуків та виявлення провідних особливостей вигуківих нечленованих речень. Зауважено різноаспектність наукового бачення стосовно сутнісних характеристик вигуків, оскільки вигуки як морфологічні одиниці мови активно інтегрують у сферу синтаксису та набувають синтаксичних категоріальних особливостей. Охарактеризовано низку різних класифікацій вигуківих нечленованих речень, в основі яких закладено різні критерії їх опису. Указано на формальність віднесення мовленнєвих етикетних формул та звуконаслідувань до складу вигуківих нечленованих речень та проаналізовано з етимологічного погляду причини та наслідки інтер'єктивації.

Висновки. Результати дослідження свідчать про те, що вигуки часто стають граматичним центром нечленованих речень, формують такі їхні семантичні групи: емоційні, апеллятивні, спонукальні, етикетні та звуконаслідування (окрема група). Варто зазначити, що для розуміння семантичної природи вигуківих нечленованих речень доречною є їхня співвіднесеність із висловленням, що стає однією із провідних тез їх аргументованого кваліфікування як емоційних еквівалентів речення.

Ключові слова: вигук, нечленовані речення, інтер'єктивація, семантика вигуків, мовленнєві формули етикету, звуконаслідування.

THEORETICAL ASPECTS OF RESEARCH OF EXCLUSIVE INSONMINATED SENTENCES

Kucher Alona Serhiivna,
*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian Language
Borys Hrinchenko University of Kyiv
dehalyuk@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9056-7697*

Purpose. Comprehensively analyze exclamatory inarticulate sentences in connection with their semantic, grammatical, communicative-pragmatic characteristics and modal specialization, describe the patterns of implementation of inarticulate sentences of this type in the system of syntactically inarticulate constructions.

Methods. The article is based on the following methods: analysis and comparison, which consist in the analytical elaboration of the theoretical and methodological basis and interpretation of different research paradigms in the study of exclamations and exclamatory inarticulate sentences; descriptive, which is based on elucidating the leading features of exclamatory inarticulate sentences; functional-pragmatic method, which provides for the characterization of exclamatory unarticulated sentences from the standpoint of identifying their communicative role in the formation and expression of thought.

Results. The article draws attention to the relevance of studying exclamations as one of the main morphological markers of inarticulate sentences. A number of main scientific concepts have been formulated in the framework of determining the grammatical nature of exclamations and identifying the leading features of exclamatory HP. The diversity of scientific vision in relation to the essential characteristics of exclamations is noticed, as exclamations as morphological units of language are actively integrated into the sphere of syntax and acquire syntactic categorical features. A number of different classifications of exclamatory inarticulate sentences are characterized, which are based on different criteria for their description. The formality of the attribution of speech etiquette formulas and sound imitations to the composition of exclamatory inarticulate sentences is pointed out and the causes and consequences of interjection are analyzed from the etymological point of view.

Conclusions. The results of the study show that exclamations often become the grammatical center of inarticulate sentences, forming the following semantic groups: emotional, appellation, motivational, etiquette and sound imitation (separate group). It should be noted that in order to understand the semantic nature of exclamatory inarticulate sentences, it is appropriate to correlate them with judgment, which becomes one of the leading theses of their reasoned qualification as emotional equivalents of the sentence.

Key words: exclamation, unarticulated sentences, interjection, semantics of exclamations, speech formulas of etiquette, sound imitation.

1. Вступ

Дослідження комунікативно-прагматичного втілення мовних явищ у розмовному мовленні є однією із провідних концепцій сучасного мовознавства. Синтаксичний рівень, у свою чергу, постає як складник створення мовленнєвої експресивності, формує унікальність кожної комунікативної ситуації, відображає сконденсованість, фрагментарність або ж розлогість, надлишковість думки. Нечленовані речення (далі – НР) є засобами експресивного синтаксису, що здатні інтенсифікувати суб'єктивність викладу, увиразнити зміст повідомлення відповідно до художнього задуму та комунікативно-прагматичних завдань, поставлених автором перед самим собою та читачем.

Традиційно в мовознавстві до засобів формування НР відносять вигуки, частки, модальні слова. Однак актуальність статті визначається тим, що вигуківі НР із граматичного погляду викликають у дослідників чимало дискусій. Особливо вагомим у висвітленні формально синтаксичних ознак вигуківих нечленованих речень постає вирішення питання у витлумаченні статусу вигуків та їхньої потенційності ставати граматичним центром речення у зв'язку з їхніми функційними та структурно-семантичними характеристиками. Окрім цього, дослідників цікавить сутність такого явища, як інтер'єктивація, що виступає способом розширення формально-виражальних можливостей вигуківих НР.

Метою пропонованого дослідження є теоретико-методологічний аналіз НР, формальними репрезентантами яких є вигуки. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: 1) опрацювання різних дослідницьких підходів щодо виявлення кваліфікаційних ознак вигуків; 2) аналіз проблеми дефініції терміна «вигук»; 3) визначення граматичного статусу вигуків як морфологічних маркерів НР; 4) розгляд та порівняння різних наукових класифікацій вигуківих НР; 5) опис структурно-семантичних груп НР вигуківого типу; 6) виявлення передумов і особливостей інтер'єктивації різних частин мови; 7) з'ясування питання потенційності мовленнєвих етикетних формул та звуконаслідувань щодо набуття ними статусу НР.

2. Дослідницька поліаспектність у вивченні вигуків

У поле зору мовознавців вигуки потрапляють як різнорівневі одиниці водночас морфологічного, синтаксичного рівнів, які інтегрують у комунікацію. Саме це спричинює різнопозиційність у кваліфікуванні вигуків, у зв'язку із чим дослідники їх визначають по-різному, як-от: реченнєві дійсничні одиниці (І. Вихованець), одиниці мовлення (І. Вихованець, К. Городенська), частина мови (В. Горпинич, М. Плющ), звуки голосу (М. Греч), знаки відчуттів (О. Пешковський), особливий розряд слів (Б. Кулик, О. Востоков, П. Фортунатов), «неясна і туманна категорія» (Л. Щерба), неповні слова (О. Шахматов) тощо. Позначені терміни свідчать про те, що вигуком притаманий широкий діапазон функційних показників та розмитість граматичного вираження, водночас вони посідають особливе місце в частиномовній системі, оскільки «на відміну від повнозначних частин мови, ця категорія слів не співвідноситься з поняттями; не вказує вона й на відношення чи на зв'язок між словами в реченні, як це властиво службовим словам. Не мають вигуки і граматичних категорій – відмінків, роду, числа, часу, способу та іншого. Вони не змінюються й не мають форм словотворення» (СУЛМ, 1969: 525). Натомість В. Горпинич, який надає вигуку статусу окремої частини мови зі специфічною семантикою, категоріальним значенням емоційності та волевиявлення і із семантико-прагматичною варіативністю, усе ж зауважує, що вигуки мають властивість наближатися до всіх інших частин мови: «вони мають елемент денотативного значення і здатні розвивати багатозначність як іменники, прикметники, дієслова» (Горпинич, 2004: 302).

Справді, попри відмінність категоріального визначення вигуку, усе ж його традиційно відносять до морфологічних одиниць, які перебувають за межами повнозначних та службових. Учені переконані в тому, що вигуки не є носіями номінативних значень, а лише служать для безпосереднього вираження різних почуттів, емоцій і волевиявленя і володіють усвідомленим колективом смисловим змістом (Бабайцева, 1981: 111; Жовтобрюх, Кулик, 1965: 414; Горпинич, 2004: 302; СУЛМ, 2002: 327). Водночас учені вказують на важливість інтонаційного оформлення вигуків, яке постає як одна із провідних ознак вигуків, за відсутності якої втрачається їхнє емоційно-експресивне вираження, що призводить до нівеляції сутності самих вигуків та втрати їхньої основної комунікативної функції.

Однак інтонаційне оформлення вигуку поєднується з нетиповими особливостями його граматичного плану вираження. Вказівка на те, що вигуки не можуть вступати у граматичні зв'язки з реченням, приводить до розуміння їхньої окремої синтаксичної позиційності, тобто самостійності. Таке бачення зумовлює формально граматичне трансформування вигуків із розряду особливих слів до набуття ними потенційної реченнєвої природи, тобто вони перелаштовуються в систему синтаксичних одиниць. Однак спостерігається науковий дисбаланс у кваліфікуванні граматичного вираження вигуків, адже нібито вигуки і витлумачують поза самостійними і службовими частинами мови, що вже демонструє деяку їхню морфологічну аморфність, водночас не вказують ні на що, не називають, не позначають нічого, а лише виражають душевний стан мовця, його почуття, емоції, сприйняття навколишньої дійсності тощо, а з іншого боку, незважаючи на семантико-морфологічну ущербність вигуків, на неможливість вступати в будь-які зв'язки з іншими словами, вчені все ж часто позиціонують їх як претенденти на формування речень, тобто допускають можливість для вигуків описати позамовну дійсність тим виражальним арсеналом, яким вони володіють. Отже, простежуємо деякі наукові суперечності у вирішенні питання граматичної природи вигуку, але таку тенденцію до набуття реченнєвотвірної характеристики вигуками, на нашу думку, ускладнює ще й варіативність витлумачення та неоднозначність у виявленні кваліфікаційних ознак природи самого речення як одиниці синтаксису.

Ще на початку ХХ ст. Д. Овсяннико-Куликовський зауважує властивість вигуків займати позицію поряд із реченням, тобто граматично «не входить до його складу», окрім тих випадків, коли вигуки функціонують «не

як виразники почуттів, а замість іменників і дієслів», тобто виконують граматичну роль членів речення, входять уже у структуру самого речення. В інших випадках вигуки спроможні формувати самі «рід речень» (Овсяннико-Куликовський, 1902: 32).

О. Шахматов теж одним із перших здійснив спробу охарактеризувати вигуки із синтаксичного погляду та допустив можливість вигуків ставати синтаксичним центром речення, але водночас вказав на те, що «вигук означає, що ми відчуваємо відоме відчуття чи виражаємо свою волю, але слово є водночас тільки сигналом для виникнення відповідного уявлення, а не знаком його». Саме тому, як зазначає О. Шахматов, вигуки є «неповними словами», бо «слово – це не тільки сигнал для уявлення, але і словесне його вираження» (Шахматов, 1927: 100).

У контексті аналізу частин мови Л. Щерба позиціонує вигуки як не до кінця зрозумілі слова, «значення яких зводиться до емоційності і відсутності пізнавальних елементів, а формальна ознака – до повного синтаксичного відокремлення, відсутності будь-яких зв'язків з попередніми і наступними елементами в потоці мовлення» (Щерба, 1974: 82).

І. Вихованець визнає той факт, що вигукам властиве інтегрування у сферу комунікації, тобто для них характерна реалізація в мовленні, яке постає своєрідним суб'єктивним ретранслятором опису дійсності, і схильний позиціонувати вигуки як «емоційні відповідники судження», як «відображення емоційної реакції мовця на позамовну ситуацію». (Вихованець, 1988: 37). Учений висловлює конструктивне міркування про віддалену співвіднесеність вигуків із судженням, що дозволило досліднику віднести вигуки до реченневих утворень. Визначає їхній периферійний характер, що проявляється на перетині мовного та мовленнєвого рівнів, та попри їхню формально-синтаксичну та семантико-синтаксичну ущербність, усе ж не позиціонує вигуки аграматичними, оскільки «у них у сконденсованій формі виявляється позиція речення в тексті» (Вихованець, 1988: 37–38). На нашу думку, такі висновки є надзвичайно прогресивними в рамках визначення самостійного граматичного статусу вигуків, які попри відсутність чітко окреслених функційно-семантичних значень, попри особливе формальне вираження й ослаблену синтаксичну позиційність, що простежується у відсутності граматичних зв'язків з іншими словами, усе ж виявляють реченнєву організацію.

Підтримує позицію І. Вихованця і К. Городенська, яка називає вигук «емоційним відповідником судження» і зазначає, що «у вигуках у сконденсованій формі виявляється позиція речення в тексті», а самі нечленовані сконденсовані речення постають як реалізації синтаксичної функції вигуків, яка для них є первинною (Безпояско, Городенська, 1993: 320).

Л. Мацько теж помічає синтаксичну незалежність вигуків, яка формується відповідно до комунікативних умов, тобто «у процесі мовлення вигуки виходять на рівень зв'язного тексту як самостійні функціонально значимі граматичні одиниці з емоційно-оцінною чи спонукальною семантикою, сформованою на базі концептуального змісту попереднього чи наступного контексту, ситуації та паралінгвістичних компонентів спілкування» (Мацько, 1983: 68).

У «СУЛМ» за редакцією І. Білодіда вигуки витлумачено як «своєрідні незмінні слова, що можуть виступати як еквіваленти висловів і виражають почуття, емоції, настрої людини або різні волевиявлення її в найзагальнішому вигляді, не називаючи їх», тобто можуть як супроводжувати речення, так і виступати як «єдине самостійне висловлення», як його замітник (СУЛМ, 1969: 525). М. Личук, досліджуючи формальні та семантичні особливості нечленованих речень, виділяє нефразеологізовані власне-нечленовані речення, облігаторними компонентами яких є вигуки (Личук, 2018: 33).

У міркуваннях О. Пешковського натрапляємо на кардинально протилежні висновки щодо потенційної реченневої властивості вигуків, зокрема випадків їх використання в діалогах у позиції відповідей, а також різних видів божби, вибачень, лайки тощо. Дослідник переконаний, що такі одиничні слова і сполучення не є реченнями, «це тільки фрази, тобто інтонаційні одиниці, але не граматичні». Мовознавець наводить приклад питання-відповіді: *Він приїхав? – Так!*, де відповідь розцінює не як реченнєве утворення, а як тільки ствердження, тобто «ствердне ставлення наше (мовців – А.К.) до висловленої раніше думки», що свідчить про відсутність сконденсованого речення на кшталт *Так, він приїхав*, а лише *Так*. (Пешковский, 2001: 410–411).

3. Наукові класифікації вигуків НР

Традиційно вигуки класифікують за різними показниками: за структурою, за походженням, за значенням, тобто за семантикою, за формальним вираженням.

Натрапляємо на одну з перших класифікацій вигуків, створену М. Гречем, у якій дослідник виокремлює три групи: 1. Звуки, що виражають яке-небудь почуття (здивування: *а, ах, ой, ба-ба* тощо; радість і сміх: *ха-ха, ура* тощо; обурення: *е, тьху* й інші; печаль та сумніви: *ах, ох* тощо). 2. Звуки, що виражають наказ: *тс, циць, ну, гей, на й* інші, що в наказовому способі мають силу дієслів. 3. Наслідувальні звуки, які служать коренями під час складання слів: *бр, ррр, хлоп, бух, бах, цап* та інші (Греч, 1834).

У питанні класифікаційного впорядкування Ш. Баллі вдається до історичного аналізу вигуків, які витлумачує як окличні слова і які поділяє на дві групи: 1. Вигуки, тобто оклики типу *ах! ех! ох!* та інші, які мають етимологію інстинктивних окликів, якими людина рефлексивно, мимовільно супроводжувала свої почуття, емоції, унаслідок неодноразового повторення яких «людський розум пов'язав їх з уявленням про ці почуття, і вони стали символами останніх». 2. Оклики, в основі яких – звичайні слова, у яких «поступове зростання афективного начала у вираженні думки привело до повного витіснення логічного змісту: *Так от! Ну що ж!* та інші (Баллі, 2001: 311).

Л. Мацько поділяє вигуки на такі три розряди: 1. Емоційні вигуки – одиниці, що виражають емоційне ставлення мовців до певних об'єктів чи явищ, переживання, у яких відображається стійке й узагальнене ставлення до

об'єктів і явищ (почуття), серед яких вирізняє дві групи за обсягом і рухливістю семантики: однозначні (*nxе! nxu! тьху! фу* й інші) та багатозначні (*ой! ах! о! а! ай!* та інші). 2. Імперативні – вигуки, що виражають волевиявлення мовця, які за ступенем інтенсивності вияву імперативної ознаки формують три групи: а) оклики на зразок *ау! агов! алло! гей! гов! ей!* та інші (зміст яких полягає у зверненні уваги співрозмовника або бажаного співучасника, або виконавця); б) вигуки *ану! анумо! ну! нум! Нумо!* та інші (змістом є спонукання до здійснення дії); в) *баста! годі! шабаш! біс! цить!* та інші (виражають категоричне спонукання до виконання, повторення чи припинення дії). 3. Етикетні вигуки – одиниці, що виражають такі узвичаєні складові частини спілкування, як вибачення, вітання, прощання, запрошення тощо (*спасибі, даруйте, добраніч* та інші). 4. Вокативні інтер'єктиви або слова прикликання тварин і птахів, орієнтовані на встановлення певного контакту між мовцем і твариною (*гуля! киць! агуш!* та інші). Особливою групою дослідниця виділяє звуконаслідувальні слова (СУЛМ, 2002: 428–430).

Б. Кулик виділяє дві групи вигуків: 1) вигуки, що служать для вираження емоцій, почуттів. До цієї групи дослідник також відносить слова і словосполучення, що виражають подяку, лайку, привітання, прощання, божбу й інші (*Щур Вам! Спасибі! Йй-богу! Йй-бо! Чорта лисого! От тобі й маєш!* та інші); 2) вигуки, що служать для вираження волевиявленя (вигуки-імперативи, що виражають спонукання до якоїсь дії або оклик, бажання привернути чиюсь увагу. Особливою групою формують серед імперативних слова для спонукання тварин до чогось, зокрема для приклику або відгону тварин (*Ho! Тпр! тю-тю-тю* й інші). Звуконаслідувальні слова, на думку Б. Кулика, дуже близько стоять до вигуків, але до їхньої класифікації не входять (Жовтобрюх, Кулик, 1965: 415–417).

Натрапляємо на класифікації К. Городенської та А. Колодяжного, які дублюють одна одну. Згідно зі спостереженнями дослідників, вигуки поділяються на: 1) емоційні, які спеціалізуються на вираженні емоцій, почуттів, переживань, фізичного та психічного стану людини тощо; 2) вигуки волевиявлення, які поділяються на: а) наказово-спонукальні, відповідно наказові та спонукальні; б) апелятивні, до яких належать вигуки, за допомогою яких привертають увагу, звертаються до когось; вигуки, які використовують із метою прикликання тварин, птахів; вигуки, що виражають привітання, пробачення, подяку тощо (Городенська, Безпояско, 1993: 324–326; СУЛМ, 1969: 530–534).

У результаті розгляду різноманітних класифікацій вигуків за формально-семантичними показниками стає помітною неоднозначність у віднесенні до вигуків звуконаслідувальних слів. У процесі вирішення цього питання склалося дві тенденції, згідно з першою, звуконаслідувальні слова відносять до вигуків (М. Греч, Л. Мацько, М. Плющ та інші), згідно із другою, звуконаслідувальні слова позиціонують як особливу групу слів, які вживаються поряд із вигуками, тобто прилягають до них, але не входять до складу вигуків (А. Колодяжний, К. Городенська, Б. Кулик, Л. Щерба й інші).

Доречними є міркування К. Городенської, яка в контексті розгляду реченнєвої концепції вигуку не заперечує факту співвіднесення звуконаслідування з логічною основою речення-судження, але, на відміну від вигуків, вони позначають тільки позамовну ситуацію, що перебуває за межами емоційного сприйняття людиною певних подій, явищ, дій тощо, тобто є позасуб'єктивними мовленнєвими одиницями відображення дійсності. Наприклад, «звукослідування *хлюп-хлюп* співвідноситься із ситуацією, що позначається реченням *Вода хлюпає*» (Безпояско, Городенська, 1993: 327).

З етимологічного погляду вигуки традиційно поділяють на: первинні, які «не мають граматичних ознак, складаються з одного голосного звука або з кількох голосних і приголосних і вимовляються з певною притаманною їм інтонацією», є словами-сигналами (*а! ну! ух! ех* та інші) та вторинні, які утворилися від інших частин мови, тобто шляхом інтер'єктивації. До вторинних відносять такі вигуки: 1) вигуки, які утворилися з інших повнозначних частин мови (*гвалт! господи! отаке! даруйте!* та інші); 2) слова-оклики, якими кличуть або відганяють тварин, птахів чи взагалі звертаються до когось, бажають привернути чиюсь увагу (*агов! гей! вйо! цабе!* та інші); 3) вигуківі фразеологізми, що складаються з різних частин мови і, втративши свої попередні значення, виражають різні емоції, настрої, дають певну оцінку явищам дійсності (*оце так! боронь Боже! здоровенькі були! де там! от тобі й маєш! біда та й годі!* та інші) (Білодід, 1969: 528–529). Процес інтер'єктивації, як помітно, стає можливим для багатьох слів та словосполучень з інших лексико-граматичних розрядів. Основною передумовою такого процесу, на думку Л. Мацько, є «посилення здатності слова чи форми до вираження емоційної або вольової реакції мовців, а не до називання, тому із часом функція називання заступається функцією вираження, і повнозначне слово стає вигуком» (СУЛМ, 2002: 430). Водночас ці слова втрачають притаманне їм лексичне значення, унаслідок чого вже новоутворені інтер'єктиви набувають застиглої форми вираження, що проявляється у відсутності граматичних ознак первинних слів та словозміни і синтаксичної незалежності (СУЛМ, 2002: 431). М. Плющ зазначає, що інтер'єктивації можуть піддаватися і форми кличного відмінка іменника, які потім, коли функціонують у вигляді вокативних речень, виражають здивування, переляк, радість тощо (Плющ, 2010: 318).

4. Висновки

У результаті дослідження доходимо висновку, що, попри відсутність чіткої позиції в частиномовній системі, вигук усе ж доцільно кваліфікувати як особливу частину мови, яка здатна формувати окремі граматичні одиниці, зазнаючи мовленнєвої інтеграції. Аналіз вигуків із граматичного погляду дає можливість стверджувати, що вони цілком виправдано наділені реченнєвотвірною функцією, хоча і не співвідносні із традиційними граматичними центрами речень. Здійснений огляд наукових класифікацій свідчить про багатоаспектність у фіксуванні провідних характеристик вигуків, зокрема це стосується семантики, структури та морфологічного маркування. Класифікації за семантичним показником є досить подібними, кожна з яких вирізняється виражальною деталізацією опису вигуків. Загальноприйнятий поділ вигуків за походженням на первинні та вторинні, а їхніми формальними

морфологічними виразниками можуть бути й інші частини мови, які зазнають інтер’ективації. Причиною процесу переходу інших частин мови до розряду вигуків є функційна переорієнтація, що призводить до втрати їхніх провідних граматичних ознак та набуття ними семантики вигуків.

Вирішення проблеми потенційності звуконаслідувань та етикетних формул займати позицію вигуків є досить неоднозначним, а їх віднесення до вигуків є умовним, оскільки звуконаслідування є лише відтворенням певних звуків природи або людських емоцій, а етикетні формули у зв’язку зі своїм багаторазовим мовленнєвим уживанням набувають вигукової застиглої форми вираження, де емоційність проявляється як додаткова особливість спілкування.

Вигуківі нечленовані речення постають як маркери позамовної дійсності в умовах вираження суб’єктивного начала та контекстуальності умов спілкування, головною метою яких є не називання цієї позамовної дійсності, а індивідуальне вираження емоцій, волевиявлень, бажань тощо. Вигуківі нечленовані речення виявляють свою смислову неподільність, граматичну неповноцінність, що проявляється в синтаксичній нечленованості та майже цілковитій відсутності морфологічних парадигм, проте водночас є яскравими комунікативними мовленнєвими одиницями, які формують різнотипні оцінно-модальні плани вираження з обов’язковим інтонаційним складником.

Перспективу дослідження вигукових НР убачаємо в подальшому залученні фактичного матеріалу, зокрема художніх творів, що дасть змогу практично продемонструвати особливості їхньої реалізації, орієнтуючись на їхні типологічні параметри, та простежити статистичну картину функціонування.

Література:

1. Бабайцева В., Максимов Л. Синтаксис. Пунктуация : учебное пособие для вузов. Москва : Просвещение, 1981. 271 с.
2. Балли Ш. Французская стилистика. 2-е изд., стереот. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
3. Безпояско О. Граматика української мови. Морфологія : підручник для студентів філологічних факультетів вузів. Київ : Либідь, 1993. 334 с.
4. Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті : монографія. Київ : Наукова думка, 1988. 255 с.
5. Горпинич В. Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
6. Греч Н. Практическая русская грамматика. 2-е изд., испр. Санкт-Петербург : типография издателя Греча Н.И., 1834. 526 с.
7. Дудик П., Прокопчук Л. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
8. Жовтобрюх М. Курс сучасної української літературної мови : у 2-х ч.]. 3-тє вид. Київ : Рад. шк., 1965. Ч. 1 : Підручник для факультетів мови і літератури педагогічних інститутів. 422 с.
9. Личук М. Формальний та семантичний принципи впорядкування нечленованих реченнєвих побудов. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія «Філологічні науки». 2018. Вип. 292. С. 32–38.
10. Мацько Л. Функціонування вигуків у структурі речення. *Українське мовознавство*. 1983. Вип. 11. С. 68–78.
11. Овсяннико-Куликовский Д. Синтаксис русского языка. Санкт-Петербург : Издание Жуковского, 1902. 312 с.
12. Пешковский А. Русский синтаксис в научном освещении. 8-е изд., доп. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 545 с.
13. Плющ М. Граматика української мови : морфеміка, словотвір, морфологія : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. 2-ге вид., доповн. Київ : Слово, 2010. 328 с.
14. Сучасна українська літературна мова : морфологія / за заг. ред. І. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1969. 583 с.
15. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. А. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
16. Шахматов А. Синтаксис русского языка. Учение о частях речи. Дополнения. Вып. 2. IV. Ленинград : Акад. наук СССР, 1927. 212 с.
17. Щерба Л. Языковая система и речевая деятельность / под ред. Л. Зиндер, М. Матусевич ; Акад. наук СССР, отделение лит. и яз., комис. по истории филол. наук. Ленинград : Наука ; Ленингр. отделение, 1974. 427 с.

References:

1. Babajceva V.V., Maksimov L.Yu. (1981) Sintaksis. Puntuaciya: Ucheb. posobie dlya vuzov. [Syntax. Punctuation: A textbook for universities]. Moscow : Education, 271 p.
2. Balli Sh. (2001) Francuzskaya stilistika. [French stylistics]. 2-e izd., stereotipnoe. Moscow : Editorial URSS, 392 p.
3. Bezpozasko O.K. (1993) Gramatika ukrayinskoyi movi. Morfologiya : pidruch. dlya stud. filol. f-tiv vuziv. [Grammar of the Ukrainian language. Morphology: textbook. for students. philol. faculties of universities]. Kyiv: Lybid, 334, [1] p.
4. Vihovanec I.R. (1988) Chastini movi v semantiko-gramatichnomu aspekti : [monografiya] Parts of speech in the semantic-grammatical aspect: [monograph]. Kyiv: Naukova Dumka, 255, [1] p.
5. Gorpinich V.O. (2004) Morfologiya ukrayinskoyi movi: Pidruchnik dlya studentiv vishih navchalnih zakladiv [Morphology of the Ukrainian language: Textbook for students of higher educational institutions]. Kyiv: PC “Academy”, 336 p.

6. Grech N.I. (1834) *Prakticheskaya russkaya gramatika* [Practical Russian grammar]. 2-e izd., ispr. St. Petersburg: printing house of the publisher Grech N.I., 526 p.
7. Dudik P.S. (2010) *Sintaksis ukrayinskoyi movi* : [pidruchnik] [Syntax of the Ukrainian language: [textbook]]. Kyiv: PC "Academy", 384 p.
8. Zhovtobryuh M.A. (1965) *Kurs suchasnoyi ukrayinskoyi literaturnoyi movi* : [u 2 ch.] [Course of modern Ukrainian literary language: [in 2 hours]]. Kyiv: Soviet school, Part 1: a textbook for f-ts language and l-ry pedagogical institutes. 422, [1] p. : tabl.
9. Lychuk M.I. (2018) *Formalni ta semantichni pryntsyipy vporiadkuvannia nechlenovanykh rechennievnykh pobudov* [Formal and semantic principles of ordering inarticulate sentence constructions]. *Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*. Output. 292: Series: Philological Sciences. P. 32–38.
10. Macko L.I. (1983) *Funkcionuvannya vigukiv u strukturi rechennya* [Functioning of exclamations in sentence structure]. *Ukrainian Linguistics*. Output 11. P. 68–78.
11. Ovsyaniko-Kulikovskij D.N. (1902) *Sintaksis russkogo yazyka* [Syntax of the Russian language]. St. Petersburg. : Zhukovsky edition, 312 p.
12. Peshkovskij A.M. (2001) *Russkij sintaksis v nauchnom osvishenii* [Russian syntax in scientific coverage]. 8-e izd., dop. Moscow: Languages of Slavic culture, 545 p.
13. Plyush M.Ya. (2010) *Gramatika ukrayinskoyi movi* : morfemika, slovotvir, morfologiya : pidruchnik dlya stud. filol. spec. vish. navch. zakl. [Grammar of the Ukrainian language: morphemes, word formation, morphology: a textbook for students. philol. special higher textbook lock]. 2-ge vid., dopovn. Kyiv : Word, 328 p.
14. *Suchasna ukrayinska literaturna mova* : morfologiya (1969) [Modern Ukrainian literary language: morphology]. Kyiv : Scientific Opinion, 583 p.
15. *Suchasna ukrayinska literaturna mova: Pidruchnik* (2002) [Modern Ukrainian literary language: Textbook] – 3-tye vid., dopov. Kyiv : Higher School, 439 p.
16. Shahmatov A.A. (1927) *Sintaksis russkogo yazyka. Uchenie o chastyah rechi. Dopolneniya* [Syntax of the Russian language. The teaching of parts of speech. Additions]. Leningrad: Acad. Sciences of the USSR. Vyp. 2. – [2], IV, 212 p.
17. Sherba L.V. (1974) *Yazykovaya sistema i rechevaya deyatelnost* [Language system and speech activity]. Leningrad: Science. Leningrad. Department, 427, [1] p.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2020
The article was received 20 October 2020